

Literatuurlijst

Inhoud

Internationaal onderwijs	2
Definitie	2
Voorbeelden van internationale projecten	2
Lesmateriaal van ontwikkelingsorganisaties	3
Hoe internationaal werken?	3
Droomdenken	3
Mini-onderneming in de lagere school	4
Vlajo	4
KlasCement	5
21e eeuwse vaardigheden	5
Het Columbusmodel	5
Evidence-based	6
Projecten ICT-basisvaardigheden in de 3de graad	6
Voorbeelden van de basisvaardigheden	6
Ruimer bekeken: voordelen van digitaal werken in het lager onderwijs	7
Algemene informatie SDG's	7
Indonesië	8
SDG: leven in het water	8
Gambia	9
SDG: Schoon water en sanitair	9
Brazilië	9
SDG: Leven op het land	10

Literatuurlijst

Internationaal onderwijs

Definitie

Van internationalisering is sprake als men een steeds grotere oriëntatie op het buitenland krijgt. Internationalisering is het proces waarbij betrekkingen over steeds grotere afstanden worden aangegaan en zo over de landsgrenzen heen reiken. Dit is een gevolg van zowel mondialisering als regionalisering. Er is geen vaste definitie van internationalisering in het onderwijs. We kunnen het als volgt samenvatten: "Het ontwikkelen van kennis en vaardigheden bij studenten, leerlingen en docenten waardoor ze bereid en in staat zijn tot samenwerken en samenleven met personen en instellingen van buitenlandse origine en situering."

Boeren, C. (2015). Internationalisering in het lager onderwijs. Geraadpleegd van <file:///C:/Users/Eigenaar/Downloads/Eindwerk%20internationalisering%20in%20het%20lager%20onderwijs.pdf>

Voorbeelden van internationale projecten

De school Omnimundo uit Antwerpen heeft leerlingen afkomstig uit meer dan 40 landen. Ze zien deze superdiversiteit als unicum en sterkte. Ze zetten ook heel erg in op technologie in de klas. Ze maken vooral gebruik van de tools van Microsoft.

Internationale projecten. (z.d.). Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.stedelijkonderwijs.be/omnimundo/omnimundo-internationale-projecten>

In het project 'Water' werkten 8 scholen uit 6 continenten samen rond het SDG-doel 'water'. De leerlingen verdiepten zich in de problematieken rond de bereikbaarheid van water en bedachten mogelijke oplossingen voor dit probleem. Ze brachten verslag uit van wat ze ontdekten en wisselden informatie uit met de andere klassen die deel uitmaakten van het project. Op die manier werkten ze aan alle 21^e eeuwse vaardigheden.

Wai Water; The water project. (z.d.). Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <http://www.projectwater.info/index.html>

In dit project gaan klassen via skype in gesprek met andere klassen verspreid over 6 continenten. Wel 39 klassen namen deel aan dit project. Ook maken de leerlingen videoboodschappen bedoeld voor de andere klassen. Op deze manier bouwen de leerlingen zelf nieuwe kennis op, die hen in de toekomst zal helpen om bruggen te bouwen in plaats van muren.

K, T. (2017 april). Human differences: What keeps us apart? Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.humandifferences.com/>

Op deze site vinden we een vervolgproject op het project 'Human differences' en het project 'Water'. Dit keer met als thema 'Climate action'. Leerlingen verwerven en delen zelf de kennis die ze via internet opdoen en vertalen deze op een creatieve manier.

Timmers, K. (2019). Scope and values. Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.climate-action.info/values>

‘One love school projects’ is een onderdeel van de organisatie ‘International society’. Dit project bestaat uit verschillende projecten wereldwijd die internationale connecties tussen scholen stimuleren. International society. (z.d.). One love school projects. Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://internationalsociety.org.uk/school-projects/>

Lesmateriaal van ontwikkelingsorganisaties

Ontwikkelingshulporganisaties hebben op hun website vaak lesmateriaal ter beschikking. Dit is ook een goede manier om leerlingen inzicht te geven in het leven op een andere plek op de wereld, zonder rechtstreeks in contact te staan met de andere kant van de wereld.

Plan ontwikkelde de website ‘School for Rights’. Op deze website is erg uiteenlopend lesmateriaal te vinden.

Plan International België. (2019). Lesmateriaal. Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.schoolforrights.be/nl/lesmateriaal>

Broederlijk delen heeft ook lesmateriaal voorhanden met aparte pakketten voor de verschillende graden. Deze worden door scholen voornamelijk geraadpleegd rond de vastenperiode.

Broederlijk Delen. (z.d.). *Broederlijk Delen op je school*. Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.broederlijkdelen.be/nl/broederlijk-delen-op-je-school>

Hoe internationaal werken?

- Op bezoek gaan bij een andere school en leren van elkaars aanpak.
- De leerlingen van twee verschillende scholen maken/doen verschillende dingen. Nadien tonen ze dit aan elkaar en kijken ze naar de gelijkenissen én verschillen.
- Men laat kinderen kennismaken met verschillende culturen en gebruiken in andere landen.
- Ze werken samen met Epos Vlaanderen. Zij maken ontwerpen voor ieder niveau van het onderwijs.

Boeren, C. (2015). Internationalisering in het lager onderwijs. Geraadpleegd van <file:///C:/Users/Eigenaar/Downloads/Eindwerk%20internationalisering%20in%20het%20lager%20onderwijs.pdf>

Droomdenken

We moeten ervoor zorgen dat onze leerlingen probleemoplossend gaan denken. In dit artikel wordt een voorbeeld gegeven van een leerling die niet aan zijn brooddoos kan die op een hoge plank staat. De leerkracht geeft deze brooddoos aan, terwijl hij eigenlijk andere oplossingen had kunnen aanbieden zoals een stoel of een stok. In dit artikel geeft men enkele voorbeelden om probleemoplossend denken binnen te brengen in de klas.

Hautekiet, G., Van Emelen, E., & Roelens, M. (2018, 10 mei). *Probleemoplossend denken, een zaak van elke dag*. Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.uitwiskeling.be/2018/05/10/probleemoplossend-denken-een-zaak-van-elke-dag/2/?v=d3dcf429c679>

Op de website van KlasCement vind je verschillende lessen die in de klas kunnen helpen rond probleemoplossend denken. Er zijn hiervoor verschillende soorten lessen te vinden op de website.

KlasCement. (z.d.). *Leermiddelen*. Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.klascement.net/lesmateriaal/?q=probleemoplossend%20denken%C2%A00b>

Op deze website vermelden ze nog eens wat probleemoplossend denken precies is. Hier omschrijven ze het als het zien van oplossingen en niet als het zien van de problemen. Deze mindset zouden we moeten kunnen aanleren aan onze leerlingen. Bij probleemoplossend denken moet je efficiënt te werk gaan zodat je niet steeds dezelfde problemen opnieuw moet oplossen.

Breuls, H. (2020). *Probleemoplossend denken*. Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://opleidingen.wolterskluwer.be/opleidingen/professional-skills/zelfmanagement/creatief-denken/probleemoplossend-denken/>

Mini-onderneming in de lagere school

Vlajo

Leerlingen kregen voorbereidende lessen in de klas om zo te gaan solliciteren voor een functie in Bellewaerde en Albert Heijn. Ze mochten dan één dag het volledige bedrijf overnemen met ondersteuning van het personeel. Aan de hand van de voorbereidende lessen konden de leerlingen bepalen welke functie zij het liefste zouden willen doen: bediende, attracties bedienen, dieren voederen, rekken aanvullen, helpen bij de kok... De leerlingen, leerkrachten, directie en de ouders waren allemaal heel enthousiast. Voor de leerlingen mocht deze uitdaging veel langer duren.

Lagerschoolkinderen ontdekken hun talenten tijdens de Vlajo Talentenstage. (2016, 17 juni). Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.vlajo.org/nieuws/vips-van-vlajo/2016/06/17/4-lagerschoolkinderen-ontdekken-hun-talenten-tijdens-de-vlajo-talentenstages>

In het begin van het schooljaar kwam de mascotte van Vlajo samen met de leerlingen het schooljaar starten. Iedereen kon een ballon in de lucht laten met daaraan een kaartje waarop zijn/haar talent stond. Wanneer de ballon ergens landt, kan de vinder contact opnemen met de school. Zo weten de leerlingen tot waar hun ballon geraakt is. Daarnaast is er een Vlajo-studiedag voor het leerkrachtenteam. Zij leren allerlei nieuwe tools om in de klas te gebruiken. Wanneer de leerkrachten al het materiaal hebben doorgenomen, zitten zij samen om de taken te verdelen. Uiteindelijk werken ze samen met de leerlingen aan hun talenten, dit in nauwe samenwerking met het oudercomité. De directie is heel blij met een schoolteam dat zich inzet voor de talenten en de ondernemingszin van de leerlingen.

Basisschool De Kleine Prins uit Abele vliegt op vleugels van de toekomst. (2016, 18 september). Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.vlajo.org/nieuws/vips-van-vlajo/2016/09/18/7-basisschool-de-kleine-prins-uit-abele-vliegt-op-vleugels-van-de-toekomst%C2%A00b>

Deze juf startte al met ondernemen met de leerlingen in de derde kleuterklas. De leerlingen mochten hun grootste droom op school tekenen. Uiteindelijk werden de dromen samengevoegd en kwamen ze uit bij een raket die ze op de speelplaats zouden plaatsen, beschilderd met een regenboog. De leerlingen gingen zelf aan de slag met geldinzamelacties om materialen te kunnen kopen die ze konden gebruiken voor hun raket. Tegen het einde van het schooljaar stond er wel degelijk een raket op de speelplaats, beschilderd met een regenboog.

De juf kreeg enorm veel voldoening van deze manier van werken waardoor ze haar hoekenwerk ook aanpaste zodat deze uitdagender en leerrijker werden voor de leerlingen.

Daarnaast startte deze juf ook in haar eigen klas een project op rond drinkbaar water in ontwikkelingslanden. Ze kreeg hiervoor hulp van een expert in het zuiveren van water. Haar ideeën werden opgepikt door de pers en ze kreeg de kans om haar project uiteindelijk uit te werken voor 4500 leerlingen die allemaal gesensibiliseerd werden rond drinkbaar water. Ze startte samen met haar zus een vzw op die het geld dat ingezameld wordt, gebruikt om drinkbaar water te voorzien in ontwikkelingslanden.

Van een ondernemende kleuterjuf gesproken! (2020, 24 mei). Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.vlajo.org/nieuws/vips-van-vlajo/2019/05/24/45-van-een-ondernemende-kleuterjuf-gesproken%C2%A0%0b>

KlasCement

Op de website van KlasCement kan je verschillende activiteiten vinden om met de leerlingen aan de slag te gaan rond ondernemen. Daarnaast vind je ook weblinks naar andere websites die met ondernemen aan de slag gaan.

Wat is Stimuleer ondernemend onderwijs? (z.d.). Geraadpleegd op 11 maart 2020, van <https://www.klascement.net/ondernemendonderwijs/>

21e eeuwse vaardigheden

Het Columbusmodel

Dit model maakt de onderlinge samenhang van de vaardigheden zichtbaar. Er zit ook een bepaalde hiërarchie in. Niet elke vaardigheid is even belangrijk. Er is altijd een dominante 'eigenschap' waardoor er een vaardigheid belangrijker wordt. De belangrijke vaardigheid is dus altijd anders, want er zit een veranderdynamiek in. We moeten leren omgaan met snelle veranderingen om zo wendbaar te zijn en te kunnen anticiperen op het onverwachte. Het schip staat voor het individu of de organisatie die op weg zijn met een doel, maar niet weten wat ze gaan tegenkomen. Het model is een aanvulling op bestaande schema's en valt te onderscheiden in 3 grote delen:

1. Dragende vaardigheden (de zee)

Dit zijn de belangrijkste vaardigheden van het hele model en kunnen niet los bekeken worden van de 21ste-eeuwse vaardigheden. Ze dragen de persoon of de organisatie en zorgen ervoor dat er diepgang is in wat ze doen. Voorbeelden van deze vaardigheden zijn ondernemendheid, creativiteit en kritisch denken.

2. Stuwende vaardigheden (de wind)

Dit is vergelijkbaar met de kracht van de digitale technologie van dit moment. Vaardigheden die digitale technologie (de windkracht) kunnen omzetten in gerichte oplossingen (de stuwkracht). Om de kracht van de digitale technologie te benutten moeten we ons deze technologie en 'taal' eigen maken. Voorbeelden hiervan zijn computational thinking, mediawijsheid, informatievaardigheden en ICT-basisvaardigheden. Deze zijn in vergelijking met de andere relatief eenvoudig aan te leren, maar daardoor niet minder belangrijk. Wanneer deze vaardigheden niet ontwikkeld worden, is er geen stuwkracht.

3. Verbindende vaardigheden

Uitdagingen en tegenslagen kunnen voorkomen. Dit zijn problemen die we moeten oplossen. Om deze problemen op te lossen moeten we verbinden met de mensen rondom ons en met de wereld. Zo kan er uitkomstgericht gehandeld worden. Voorbeelden van deze verbindende vaardigheden zijn communiceren, samenwerken, sociale en culturele vaardigheden en droomdenken.

In totaal zitten er dus 12 vaardigheden onderverdeeld in deze categorieën.

Het Columbusmodel van 21e - eeuwse vaardigheden. (z.d.). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://www.dropbox.com/sh/t53wo9hn5dmm9h/AAAlGNu89n227GcWQMmAghVla?dl=0&preview=Het+Columbusmodel+tekst.docx>

Wat zijn de 21st Century Skills? (z.d.). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://digitaleintelligentie.nl/>

Evidence-based

De inzichten binnen het onderwijs en de nieuwsgierigheid van de leerlingen veranderen voortdurend. Er komen steeds nieuwe ontwikkelingen en communicatieve zaken bij in het onderwijs. Het is dus noodzakelijk dat leerlingen duidelijk een onderscheid kunnen maken over wat waar is en wat niet. Ze moeten er dus met elkaar erover praten en een leerkracht hebben die hen betrouwbare informatie aanbrengt. Leerkrachten zelf moeten hier ook kritisch over kunnen nadenken zodat ze zelf kunnen reflecteren en een goed onderwijsbeleid kunnen uitvoeren.

'Evidence based' leren: drie verhalen. (2015, 30 april). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://www.delerarenagenda.nl/blog/weblog/weblog/2015/20150430-%E2%80%99evidence-based%E2%80%99leren-drie-verhalen>

In 2006 publiceerde de onderwijsraad een rapport over evidence based onderwijs. Het ging erover dat ze het onderwijs meer evidence based wilden maken omdat dit op bepaalde vlakken voordelen zou hebben of de nadelen zou verkleinen. Naargelang de mening van de onderwijsraad gebruiken ze het evidence based leren nog altijd te weinig en plukt het onderwijs de vruchten hier niet van.

Kritiek op een evidence-based benadering van onderwijs, in het bijzonder didactiek. (2012, 20 augustus). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://onderzoekonderwijs.net/2012/08/20/kritiek-op-een-evidence-based-benadering-van-onderwijs-in-het-bijzonder-didactiek/>

Er is een moeilijke wisselwerking tussen de onderwijspraktijk en het onderwijsonderzoek. Mensen uit het werkveld zijn tegenwoordig echt in beperkte mate op de hoogte van onderwijsonderzoek en gebruiken het ook niet in hun handelen. Er wordt vooral gedaan aan fundamenteel onderzoek waardoor het bijna alleen maar gepubliceerd wordt in Engelse tijdschriften omdat die het kunnen financieren. Hier in Vlaanderen hebben ze er vaak de middelen niet voor om het te betalen waardoor het in de praktijk ook niet aan bod komt. Het onderzoek kan soms ook weinig relevante resultaten opleveren. Het kan zijn dat de onderzoekers het onderling niet eens zijn over een bepaald probleem of ook dat de info die ze hebben onderzocht gewoon helemaal niet relevant is. Er worden ook vaak heel moeilijke woorden gebruikt waardoor ze de nieuwe middelen op de markt niet zo goed begrijpen en het vraagt ook veel tijd. Er zijn wel organisaties die deze kloof proberen te verkleinen, bijvoorbeeld Klasse. Zij schrijven het op een eenvoudige manier uit zodat het beter verstaanbaar is.

Het is belangrijk dat de nieuwe generatie leerkrachten nu het goede voorbeeld geeft en zelf inzetten op nieuwe krachtige innovaties. Eigenlijk betekent evidence-based education dus dat het onderwijs gebaseerd moet zijn op wetenschappelijke evidentie. Deze term is eigenlijk overgenomen uit de geneeskunde. De vragen en antwoorden kunnen verschillen naargelang het gaat over het onderwijsbeleid of de onderwijspraktijk.

Evidence-based education. (z.d.). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://associatie.kuleuven.be/schoolofeducation/bijlagen/maes-ea-2012.pdf>

Projecten ICT-basisvaardigheden in de 3de graad

Voorbeelden van de basisvaardigheden

- Benoemen, aansluiten en bedienen van apparaten waar computers in verwerkt zijn.
- Om kunnen gaan met tekstverwerkers, spreadsheet-programma's en presentatiesoftware.
- Kunnen werken met internet
- Het kunnen omgaan met beveiligings-en privacyaspecten.

Een voorbeeld van wat je in de klaspraktijk kan doen is eTwinning. Je kan de leerlingen verschillende soorten videochatten laten ontdekken of om beurten met (de) (een leerling van een) andere klas laten communiceren.

ICT-basisvaardigheden. (2019, 4 november). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://slo.nl/vakportalen/vakportaal-digitale-geletterdheid/basisvaardigheden/>

Ruimer bekeken: voordelen van digitaal werken in het lager onderwijs

- Voorbereiding op de digitale wereld d.m.v. educatieve apps en digitaal lesmateriaal.
- Les krijgen op eigen niveau.
- Lessen zijn actueler dan in het handboek.
- Er is meer interactie mogelijk.
- Meer en gemakkelijkere zelfcontrole door leerlingen.
- De leerkracht heeft minder verbeterwerk en kan zo gericht feedback geven.
- Afwisseling in de lesstof d.m.v. filmpjes en afbeeldingen, wat de cijfers doet stijgen.
- Leerlingen leren uit te zoeken welke informatie betrouwbaar is en welke niet.
- Gamificatie: motivatie d.m.v. spelletjes.
- Betrokkenheid van ouders vergroten door de resultaten te delen in digitale ouderportalen.
- Je kan niets kwijtraken of vergeten, alles zit in de cloud.

De voor- en nadelen van digitaal lesgeven. (2018, 20 maart). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://www.docentenplein.nl/2018/3/20/de-vooren-nadelen-van-digitaal-lesgeven>

Algemene informatie SDG's

SDGs staat voor Sustainable Development Goals. In het Nederlands staat dit voor Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen. Dit zijn doelen die samengesteld zijn om de wereld te verbeteren. Deze doelstellingen zijn opgesteld in 2015. Het zijn doelen die in 2030 bereikt moeten worden. We spreken bij de SDGs van een wereldwijde agenda. Dit houdt in dat de doelen die opgesteld zijn, gelden voor alle landen in de wereld. Bij de SDGs zijn er in totaal 17 doelstellingen, die elk nog eens uitgebreid zijn met een aantal agendapuntjes (in totaal zijn er 169 agendapuntjes).

Voor de SDGs werden opgesteld, had je de millenniumdoelstellingen, deze wilden de wereld ook verbeteren. Deze doelstellingen moesten bereikt worden op het einde van 2015. In 2015 waren vele van deze doelen nog niet voldoende bereikt en zijn ze gestart met de SDGs.

De verschillende doelstellingen overlappen elkaar soms ook, zo kan je tijdens een actie/campagne werken en strijden voor meerdere SDG-doelen samen. Al kan het wel zijn dat de focus van de actie/campagne meer ligt bij één van de doelstellingen. De SDGs willen er ook voor zorgen dat men onderling gaat samenwerken op verschillende manieren, dit gaat dan ook weer samen met de overlapping van de duurzaamheidsdoelen.

De doelstellingen:

1. Geen armoede
2. Geen honger
3. Goede gezondheid en welzijn
4. Kwaliteitsonderwijs
5. Gendergelijkheid
6. Schoon water en sanitair
7. Betaalbare en duurzame energie
8. Eerlijk werk en economische groei

9. Industrie, innovatie en infrastructuur
10. Ongelijkheid verminderen
11. Duurzame steden en gemeenschappen
12. Verantwoorde consumptie en productie
13. Klimaatactie
14. Leven in het water
15. Leven op het land
16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten
17. Partnerschap om doestellingen te bereiken

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. (2020, 17 januari). Geraadpleegd op 19 maart 2020, van https://nl.wikipedia.org/wiki/Duurzame_Ontwikkelingsdoelstellingen

Indonesië

Hiermee bepalen we de coördinaten die nodig zijn voor de opdracht.

GPS-coördinaten voor Indonesië. (z.d.). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://www.coordinatenbepalen.nl/coordinates/77702-indonesie>

Hieruit haalden we informatie over Indonesië die gebruikt wordt voor de infofiches voor de leerlingen. Maas, M. (2019, 14 januari). *Hoe het water van deze rivier in Indonesië verdween onder een dikke korst van vuilnis.* Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/hoe-het-water-van-deze-rivier-in-indonesie-verdween-onder-een-dikke-korst-van-vuilnis~bc671331/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Deze site hebben we gebruikt om onze QR-codes te maken.

QR-codegenerator. (z.d.). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://nl.qr-code-generator.com/>

SDG: leven in het water

Duiken in een zee vol plastic. (video)

Horner, R. [NOS]. (2018). *DUIKEN: In een zee vol plastic* [Videobestand]. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=LhJwVTsRsRM>

Het bedrijf 4Ocean maakt armbandjes van plastic dat ze hebben opgeruimd uit de oceaan. Door een bandje van hen te kopen, steun je deze opruimacties. Hun bandjes kosten €20. Met hun acties hebben ze al 3 780 502 kg afval uit de zee kunnen opruimen in Florida, Haïti, Guatemala en Bali.

4Ocean. (z.d.). *Together, we can end the ocean plastic crisis.* Geraadpleegd op 18 maart 2020, van https://4ocean.com/?gclid=CjwKCAjwmKLzBRBeEiwACCVihmG0fxX2b1gZPB65LkR5iNYD9xS8DbYYdDH-ucX6rwNLhK3cjkLfjhoCL4MQAvD_BwE

Het bedrijf The Ocean Cleanup heeft als doel om 90% van de plasticvervuiling in de oceanen op te ruimen.

The Ocean Cleanup. (z.d.). *The largest cleanup in history.* Geraadpleegd op 18 maart 2020, van <https://theoceancleanup.com>

Gambia

Hiermee bepalen we de coördinaten die nodig zijn voor de opdracht.

GPS-coördinaten voor Banjul, Gambia. (z.d.). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://www.coordinatenbepalen.nl/coordinates/96629-banjul-gambia>

Hieruit haalden we informatie over Gambia die gebruikt wordt voor de infofiches voor de leerlingen.

Gammol vzw. (z.d.). *Water in het landelijke Gambia.* Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://gammol.be/index.php/nl/#hier>

Deze site hebben we gebruikt om onze QR-codes te maken.

QR-codegenerator. (z.d.). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://nl.qr-code-generator.com/>

SDG: Schoon water en sanitair

Caritas voert actie om mensen te voorzien van proper water.

Caritas International. (2014, 6 maart). *Het belang van proper water.* Geraadpleegd op 18 maart 2020, van <https://www.caritasinternational.be/nl/noodhulp-ontwikkeling/het-belang-van-proper-water/>

Bezoek aan een waterput in Gambia. (video)

J, J. [Jolien & J. (2020). *WATERPUT IN GAMBIA GEBRUIKEN - JOLIEN EN JENNO GAMBIA VLOG 1060* [Videobestand]. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=gKHFcTWoWWA>

Ongeveer 30% van de sterfgevallen komt door diarree. Afgaand op het kindersterftcijfer van Guyana is uitdroging een van de hoofdoorzaken. Per week komen er minstens 7 mensen binnen met diarree of overgeven. Het ziekenhuis zit hierdoor altijd goed vol. Guyana heeft de meeste natuurlijke waterbronnen ter wereld, maar het is lastig om dat water op een zuivere en gezonde manier tot bij de bevolking te krijgen. Dit komt omdat ze in Guyana geen waterzuiveringsinstallatie hebben waardoor iedereen water uit de rivier haalt. Het water van de rivier is zeker niet gezond. Dit komt door al de afvalstoffen die in het water terechtkomen. De bevolking bouwt dicht bij de rivier een toilet en wanneer het begint te regenen, spoelt de regen alles naar de rivier. Daarna drinken en wassen de mensen zich in deze rivier. Het grootste probleem is dat de bevolking geen geld heeft voor gefilterd water en daarom drinken ze van het water uit de rivier.

één. (z.d.). *Watergebruik heeft verregaande gevolgen in Guyana.* Geraadpleegd op 18 maart 2020, van Beeldmateriaal ter ondersteuning van de leerlingen in verband met de ontbossingen. (video)

Brazilië

Hiermee bepalen we de coördinaten die nodig zijn voor de opdracht.

GPS-coördinaten voor Brasilia. (z.d.). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://www.coordinatenbepalen.nl/coordinates/20812-brasiliala>

Hieruit haalden we informatie over Brazilië die gebruikt wordt voor de infofiches voor de leerlingen.

Belga. (2019, 16 augustus). *Ontbossing van Amazonewoud blijft toenemen.* Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://www.hln.be/nieuws/buitenland/ontbossing-van-amazonewoud-blijft-toenemen~a24fe8aa/>

Deze site hebben we gebruikt om onze QR-codes te maken.

QR-codegenerator. (z.d.). Geraadpleegd op 17 maart 2020, van <https://nl.qr-code-generator.com/>

SDG: Leven op het land

Greenpeace geeft in dit artikel enkele tips die het Amazonewoud kunnen redden. Deze tips gaan van minder vlees eten tot het tekenen van een petitie. Ze roepen ook op om het nieuws in verband met de kap van het Amazonewoud te blijven verspreiden zodat het niet in de vergetput terecht komt. Daarnaast stellen zij ook een rekeningnummer ter beschikking waarop je een storting kan doen ten voordele van het Amazonewoud.

Greenpeace. (2019, 5 september). *Wat kan ik doen voor het Amazonewoud?* Geraadpleegd op 19 maart 2020, van <https://www.greenpeace.org/belgium/nl/story/6704/wat-kan-ik-doen-voor-het-amazonewoud/>

In de zomer van 2019 verwoestten hevige bosbranden meer dan 8 miljoen hectaren bos. Dit waren vooral regio's in Bolivia, Brazilië en Paraguay. Het noodfonds van WWF heeft meer dan 1.300 donaties binnengekregen en heeft zo 603.000 euro verzameld. Midden oktober van 2019 ging Damian Tonon, een medewerker van WWF naar Bolivia, hij zag daar met eigen ogen wat de impact van de inzamelingsactie te weeg had gebracht. Een jong meisje kwam naar hem toe en zei: 'Je brengt ons hoop.' en dat allemaal dankzij het noodfonds. De noodhulp die ze konden bieden dankzij het ingezamelde geld was:

- Middelen opsturen om de brand te bestrijden en drones die de brandhaarden beter in kaart brengen.
- Zorgen voor brandbeschermingspakken, helmen en EHBO-koffers voor de lokale bevolking en boswachters.
- Versturen van drinkwater, voedsel en huurauto's voor sneller transport naar de lokale gemeenschappen.

WWF. (z.d.). *Hoop voor de Amazone*. Geraadpleegd op 19 maart 2020, van <https://wwf.be/nl/campagnes/noodoproep-voor-het-amazoneregenwoud/>

Beeldmateriaal ter ondersteuning van de leerlingen in verband met de ontbossingen. (video)
NOS op 3. (2019). *Hoe de Amazone elke 15 seconden een voetbalveld verliest* [Videobestand].
Geraadpleegd van J, J. [Jolien & J. (2020). WATERPUT IN GAMBIA GEBRUIKEN - JOLIEN EN JENNO GAMBIA VLOG 1060 [Videobestand]. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=gKHFcTWoWWA>

Beeldmateriaal ter ondersteuning van de leerlingen in verband met de ontbossingen. (video)
NOS op 3. (2017). *Zo veranderde de Amazone* [Videobestand]. Geraadpleegd van NOS op 3. (2019). *Hoe de Amazone elke 15 seconden een voetbalveld verliest* [Videobestand]. Geraadpleegd van J, J. [Jolien & J. (2020). WATERPUT IN GAMBIA GEBRUIKEN - JOLIEN EN JENNO GAMBIA VLOG 1060 [Videobestand]. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=gKHFcTWoWWA>